

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 334/2010-56

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. októbra 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza prerokoval sťažnosť Dr. Ľ. L. a Dr. M. L., obaja bytom B., zastúpených AK G..., spol. s r. o., B., konajúcou prostredníctvom konateľky a advokátky JUDr. E. G., B., vo veci namietaného porušenia ich základných práv zaručených v čl. 20 ods. 1, čl. 23 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 502/05 a jeho rozsudkom z 3. októbra 2007 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Dr. Ľ. L. a Dr. M. L. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 502/05 a jeho rozsudkom z 3. októbra 2007 porušené boli.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4 Co 502/05 z 3. októbra 2007 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť Dr. Ľ. L. a Dr. M. L. trovy konania v sume 247,25 € (slovom dvestoštyridsaťsedem eur a dvadsaťpäť centov) na účet AK G..., spol. s r. o., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Zhrnutie relevantných skutočností a argumentácia sťažovateľov

Včas podanou sťažnosťou, ktorá bola Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) doručená 27. februára 2008, namietali Dr. Ľ. L. (ďalej len „sťažovateľ“) a Dr. M. L. (ďalej len „sťažovateľka“, spolu ďalej len „sťažovatelia“) porušenie svojich základných práv zaručených v čl. 20 ods. 1, čl. 23 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 269/91 a jeho rozsudkom zo 7. marca 2005 (ďalej aj „napadnutý rozsudok okresného súdu“) a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Co 502/05 a jeho rozsudkom z 3. októbra 2007 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“). Okrem toho, že sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd vyslovil porušenie ich označených práv, zároveň sa domáhali aj zrušenia namietaných rozsudkov a vrátenia veci krajskému súdu na ďalšie konanie. Súčasne požadovali priznanie finančného zadosťučinenia v sume 6 638,78 € (200 000 Sk).

Zo sťažnosti, z príloh k nej pripojených, ako aj zo súvisiaceho spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 269/91 ústavný súd zistil tieto rozhodujúce skutočnosti:

Sťažovatelia, ktorí sú manželmi, sa návrhom z 3. októbra 1991 podaným bývalému Obvodnému súdu Bratislava I (ďalej len „obvodný súd“) domáhali proti Hlavnému mestu

Slovenskej republiky Bratislava (v pôvodnom návrhu je ako odporca uvedený Československý štát, zastúpený Magistrátom hlavného mesta Slovenskej republiky) vydania v návrhu bližšie špecifikovaných nehnuteľností z dôvodu uvedeného v ustanovení § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách (ďalej len „zákon č. 87/1991 Zb.“). Sťažovatelia uvádzajú, že sa stali vlastníkami predmetných nehnuteľností – rodinného domu, pozemku a garáže – na základe kúpnopredajných zmlúv z 11. novembra 1976 uzatvorených s manželmi F. P. a F. P. Manželia P. v roku 1977 emigrovali z územia bývalej Československej socialistickej republiky (ďalej len „ČSSR“), pričom následne boli uznaní za vinných zo spáchania trestného činu opustenia republiky a odsúdení na nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní 18 mesiacov a na trest prepadnutiu majetku. Predmetný rozsudok mal mať dôsledky i z hľadiska právneho postavenia sťažovateľov. Rozsudkom obvodného súdu sp. zn. 12 C 95/87 zo 16. februára 1989 bola totiž v rámci predbežnej otázky vyslovená neplatnosť uvedených kúpnopredajných zmlúv z 11. novembra 1976. Sťažovatelia podľa názoru tohto súdu nenadobudli predmetné nehnuteľnosti v dobrej viere, pretože vedeli o chystanej emigrácii manželov P. Zároveň obvodný súd vyslovil, že podľa § 453a Občianskeho zákonníka v znení účinnom v relevantnom čase pripadá vlastníctvo k predmetným nehnuteľnostiam odo dňa emigrácie manželov P. štátu a uložil sťažovateľom povinnosť ich vypratať. Toto rozhodnutie bolo potvrdené rozsudkom niekdajšieho Mestského súdu v Bratislave (ďalej len „mestský súd“) z 31. mája 1989. Dňa 15. apríla 1991 podali sťažovatelia žiadosť o vydanie predmetných nehnuteľností podľa § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. Obvodnému úradu Bratislava I, ktorý prípisom zo 6. augusta 1991 postúpil Hlavnému mestu Slovenskej republiky Bratislava ako povinnej osobe spisový materiál týkajúci sa predmetných nehnuteľností na vybavenie. Okrem reštitučnej žiadosti sťažovateľov postúpil obvodný úrad povinnej osobe aj reštitučné žiadosti manželov P. Sťažovatelia podali 8. augusta 1991 opakovanú reštitučnú výzvu adresovanú Hlavnému mestu Slovenskej republiky Bratislava. Predmetná žiadosť však bola zamietnutá.

Dňa 3. októbra 1991 sťažovatelia podali Okresnému súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) žalobu, ktorou sa domáhali, aby im Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava vydalo uvedené nehnuteľnosti z dôvodu reštitučného nároku podľa § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. Podaním zo 14. októbra 1999 sťažovatelia rozšírili svoju

žalobu proti M. P., rodenej P., D. W., rodenej P., a P. P., rodenému P., pretože títo boli v danom čase vedení ako vlastníci predmetných nehnuteľností v katastri nehnuteľností, a teda boli osobami dotknutými uvedeným konaním. Menovaní sa stali vlastníkmi predmetných nehnuteľností na základe darovacej zmluvy z 11. novembra 1993. Sťažovatelia podaním z 29. novembra 1999 rozšírili svoj návrh aj proti F. P. a F. P., teda proti pôvodným vlastníkom predmetných nehnuteľností. Manželia P. boli začiatkom roku 1991 súdne rehabilitovaní s tým, že trestný rozsudok, ktorým boli v roku 1977 uznaní za vinných z trestného činu opustenia republiky, bol podľa zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii zrušený a zároveň bolo zastavené ich trestné stíhanie. Tým došlo aj k zrušeniu trestu prepadnutia majetku. Rovnako ako aj manželia P. podali žiadosť o vydanie predmetných nehnuteľností podľa § 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 87/1991 Zb. Na základe ich žiadosti 4. októbra 1991 s nimi uzavrelo Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava dohodu o vydaní týchto nehnuteľností, ktorá bola zaregistrovaná príslušným štátnym notárstvom 4. novembra 1991.

Sťažovatelia v podaní z 29. novembra 1999 a následne aj v podaní z 24. novembra 2004 požadovali, aby okresný súd určil absolútnu neplatnosť tejto dohody podľa § 9 zákona č. 87/1991 Zb. Podľa tohto ustanovenia povinná osoba nemôže veci, na vydanie ktorých bola riadne vyzvaná oprávnenou osobou, ich súčasťou a príslušenstvo previesť do vlastníctva iného ani prenechať inému do užívania s výnimkou dohôd o odovzdaní a prevzatí bytu uzavretých na podklade dohôd o výmene bytu, pričom takéto právne úkony sú podľa tohto ustanovenia neplatné. Sťažovatelia pritom tvrdili, že manželia P. neboli oprávnenými osobami, pretože ich vlastnícke právo zaniklo na základe kúpnopredajných zmlúv, ktoré s nimi uzavreli. V rokoch 1976 až 1989 boli totiž práve sťažovatelia vlastníkmi predmetných nehnuteľností, teda až do doby, keď toto vlastníctvo prešlo na štát na základe spomínaných rozsudkov obvodného súdu zo 16. februára 1989 a mestského súdu z 31. mája 1989. V tejto súvislosti uviedli, že podľa § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. sa vzťahuje povinnosť vydať vec na tie prípady, keď v rozhodnom období prešla vec na štát na základe súdneho rozhodnutia, ktorým sa vyhlásila za neplatnú zmluva o prevode majetku, ktorou občan pred odchodom do cudziny previedol vec na iného, ak dôvodom neplatnosti bolo opustenie republiky. V takomto prípade je podľa tohto ustanovenia

oprávnenou osobou nadobúdateľ podľa uvedenej zmluvy, a to aj pokiaľ táto zmluva nenadobudla účinnosť. Neplatnosť dohody o vydaní sporných nehnuteľností zo 4. októbra 1991 manželom P. žiadali sťažovatelia vysloviť taktiež vo vzťahu k darovacej zmluve z 11. novembra 1993, na základe ktorej sa vlastníkmi predmetných nehnuteľností stali osoby, ktoré boli uvedené v ich podaní zo 14. októbra 1999 (rozšírenie návrhu).

Okresný súd zamietol napadnutým rozsudkom č. k. 10 C 269/91-227 zo 7. marca 2005 žalobu sťažovateľov ako nedôvodnú. Podľa názoru okresného súdu sťažovatelia neboli oprávnenými osobami v zmysle § 3 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb., pretože nespĺňali podmienku trvalého pobytu na území Slovenskej republiky. Poukázal na to, že na splnenie tejto podmienky je nevyhnutné nielen mať evidovaný trvalý pobyt v registri obyvateľov, ale súčasne sa vyžaduje i „*skutočné bývanie, žitie na evidovanej adrese trvalého bydliska*“. Okresný súd v rámci dokazovania zistil, že sťažovatelia, ktorí v roku 1989 emigrovali zo Slovenska, resp. ČSSR, žijú so svojimi deťmi v Spojených štátoch amerických. Sťažovateľ vykonával v roku 1993 prácu kresťanského psychológa, pričom výkon jeho činnosti bol kontrolovaný zo strany štátnych orgánov Spojených štátov amerických. Táto okolnosť podľa názoru okresného súdu vyplývala aj z listinných dokladov predložených odporcami, ktoré ju potvrdzovali v rokoch 1994 a 2000 až 2003. Skutočnosť, že sťažovatelia nežijú na území Slovenskej republiky, mal okresný súd preukázanú aj z listinnej korešpondencie predloženej samotnými sťažovateľmi, konkrétne z dvoch odpovedí podpredsedov vlády Slovenskej republiky z 28. marca 1991 a 29. marca 1991, ktoré boli doručené sťažovateľovi na jeho adresu v Spojených štátoch amerických. Z nej vyplýva, že sťažovateľ si v komunikácii s cieľom získania vysielacej licencie uvádzal ako adresu pre písomný styk adresu v Spojených štátoch amerických. Sťažovateľ nebol evidovaný ani v sociálnom systéme Sociálnej poisťovne, pričom sťažovateľka v nej bola evidovaná až od 16. apríla 2003 ako zamestnankyňa spoločnosti P., spol. s r. o. Taktiež mal sťažovateľ, ktorý bol spoločníkom uvedenej právnickej osoby, uvedenú vo výpise z obchodného registra vedeného okresným súdom zahraničnú adresu v období od 19. decembra 1991 do 29. mája 2003, keď došlo k jej zmene na tú, ktorá je uvedená v záhlaví tohto nálezu... Okresný súd vychádzajúc z týchto skutočností dospel k záveru, že sťažovatelia nespĺňali podmienku trvalého pobytu na území Slovenskej republiky ani v čase

podania žiadosti povinnej osobe o vydanie nehnuteľností, ani v čase súdneho konania. Ďalej uviedol, že bez ohľadu na to, či sťažovatelia boli oprávnenými osobami, bol návrh v časti smerujúcej proti odporcom F. P. a F. P. podaný po uplynutí prekluzívnej lehoty podľa § 5 ods. 5 zákona č. 87/1991 Zb., konkrétne až 2. decembra 1999. Lehota pritom sťažovateľom uplynula 1. apríla 1992.

Proti zamietavému prvostupňovému rozsudku sťažovatelia podali 9. decembra 2005 odvolanie, ktorého obsah je v podstate zahrnutý aj v texte ich sťažnosti ústavnému súdu. Sťažovatelia v ňom uvádzajú, že sú oprávnenými osobami v zmysle § 3 zákona č. 87/1991 Zb., pretože predmetné nehnuteľnosti prešli do vlastníctva štátu v rozhodnom období spôsobom vymedzeným v § 6 zákona č. 87/1991 Zb., boli občanmi Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ďalej len „ČSFR“) a zároveň mali na jej území trvalý pobyt. Vo vzťahu k prechodu vlastníctva predmetných nehnuteľností na štát spôsobom uvedeným v § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. v podstate zopakovali už citovanú argumentáciu uvedenú v podaní z 24. novembra 2004 v konaní pred okresným súdom.

K argumentácii okresného súdu, podľa ktorej sťažovatelia nespĺňali podmienku trvalého pobytu, uviedli, že v prípade korešpondencie, v ktorej sťažovateľ žiadal o pridelenie vysielacej licencie na kresťanské vysielanie, ako aj v prípade listu, ktorým žiadal o poskytovanie kresťanských darov na vysielanie kresťanskej stanice na území Slovenskej republiky, išlo o písomnosti z obdobia začiatku roka 1991. V týchto písomnostiach si sťažovateľ uvádzal adresu v Spojených štátoch amerických. V uvedenom období, ktoré predchádzalo účinnosti zákona č. 87/1991 Zb., sa ale sťažovatelia ešte nachádzali v emigrácii, pričom na územie Slovenskej republiky sa vrátili až v auguste 1991. Naopak, táto korešpondencia svedčila o skutočnom úmysle sťažovateľov vrátiť sa na územie Slovenskej republiky, kde sa chystali založiť kresťanské vysielanie.

Sťažovatelia ďalej poukázali na to, že sťažovateľ v roku 1991 založil nadáciu M. kresťanskú spoločnosť neziskového charakteru s cieľom podporovať verejno-prospešnú činnosť kresťanského charakteru, ktorú aj následne na území Slovenskej republiky sám vyvíjal, napr. šírením evanjelia, kresťanskými seminármi či organizovaním evanjelizácií, koncertov a konferencií. V roku 1997 bola táto nadácia transformovaná na občianske

združenie M. Z dôvodu získavania finančných prostriedkov sa pritom sťažovateľ opakovane vracal späť do Spojených štátov amerických, kde začal pracovať pre nadáciu M. V Spojených štátoch amerických začal vykonávať misijnú činnosť pre tamojšiu kresťanskú obec, zároveň ale neustále vykonával prácu pre slovenskú nadáciu a zabezpečoval pre ňu finančné prostriedky a iné kontakty. V rámci tejto činnosti si uvádzal činnosť kresťanský psychológ, čím sa ale dostal do rozporu s tamojšími právnymi predpismi, podľa ktorých si mohol uvádzať vo svojom postavení len profesiu kresťanského poradcu. Práve listinný dôkaz z roku 1994, z ktorého mal prvostupňový súd vyvodit' stály úmysel sťažovateľa (v konaní pred všeobecnými súdmi „navrhovateľa v 1. rade“) žiť na území Spojených štátov amerických, svedčil o uvedenom probléme s uvádzaním profesie. Dodáva však, že tieto listinné dôkazy dokazujú len vykonávanie pracovnej činnosti sťažovateľa, nie však jeho trvalý úmysel žiť v Spojených štátoch amerických. Naopak, okresný súd podľa sťažovateľov nijako nezohľadnil, a dokonca ani nevyhodnotil, činnosť sťažovateľa pre slovenskú nadáciu a neskôr pre občianske združenie M. V tejto súvislosti sťažovateľ založil do súdneho spisu viaceré listinné dôkazy, ktoré preukazujú činnosť uvedenej nadácie a združenia, pričom prvostupňový súd ich – podľa jeho zistení pri preštudovaní súdneho spisu nimi 1. decembra 2005 – ani neočísloval, ani nezviazal do uceleného súdneho spisu (nezažurnalizoval). Išlo pritom minimálne o dokumenty spojené s činnosťami sťažovateľov na území Slovenskej republiky, ktoré boli nimi podpísované.

Vo vzťahu k listinným dôkazom, z ktorých vychádzal prvostupňový súd, sťažovatelia poukázali na to, že ani jeden z nich nepreukazuje žiadne pôsobenie sťažovateľky na území Spojených štátov amerických. Sťažovateľka po návrate na Slovensko v roku 1991 ostala žiť v Slovenskej republike. Vo svojom odvolaní ďalej dodali, že sa v tomto čase obaja dohodli, že sťažovateľ, bude s ohľadom na jeho celoživotné oduševnenie pre kresťanstvo misijne pôsobiť aj v Spojených štátoch amerických, pričom sťažovateľka ostane so svojimi rodičmi v B. Sťažovateľka preto sústavne žila v B. a do Spojených štátov amerických chodievala len na určité obdobia v trvaní dvoch až troch mesiacov v roku. Sťažovateľ naopak chodieval na dlhšie pobyty. Prvostupňový súd podľa sťažovateľov nesprávne vyhodnotil skutočnosť, že sťažovateľka nebola až do 16. apríla 2003 evidovaná v systéme sociálneho poistenia na území Slovenskej republiky. Povinnosť všetkých občanov Slovenskej republiky byť

evidovaný v sociálnom systéme Sociálnej poisťovne ale neustanovil žiaden právny predpis. Takáto povinnosť vznikla len v prípade vzniku zamestnaneckého pomeru. Sťažovateľka však bola po celú dobu dobrovoľne nezamestnaná, starala sa o domácnosť a o rodičov (vzhľadom na ich zdravotný stav a postupne i vek), pričom ju finančne zabezpečoval manžel. Po smrti jej otca sa zamestnala v spoločnosti P., s. r. o. Sťažovatelia v tejto súvislosti poukázali na to, že ani jeden z manželov P. nikdy nebol evidovaný v systéme Sociálnej poisťovne, napriek tomu tvrdili, že majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, a teda splnili podmienku trvalého pobytu pri vydávaní nehnuteľností. Zároveň uviedli ako dôkaz, že sťažovateľka vždy žila na území Slovenskej republiky, jej osobné návštevy na Okresnom súde Bratislava I, kde sa informovala o pokračovaní sporu, taktiež jej činnosť pre nadáciu a občianske združenie M. a jej bežný život. Túto skutočnosť preukazovala čestnými vyhláseniami svedkov, s ktorými sa stretávala počas svojho života, pričom ich navrhla vypočuť s tým, že majú potvrdiť jej pobyt a zotrvanie na území Slovenskej republiky. Prvostupňový súd však na tieto dôkazy vôbec neprihliadal ani ich nijakým spôsobom nevyhodnotil v zmysle § 132 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), dokonca im v rozsudku nevenoval žiadnu pozornosť v zmysle § 157 OSP, a podľa ich tvrdenia ich rovnako, ako to bolo v prípade dokladov týkajúcich sa občianskeho združenie M., ani neočísoval a nezažurnalizoval do spisu.

Sťažovatelia vo svojom odvolaní naostatok dodali, že v Spojených štátoch amerických strávili v emigrácii necelé dva roky, pričom za danú dobu im nevznikol nijaký životný vzťah k tomuto štátu či miestu, kde boli. Nemajú tam žiadne trvalé životné väzby, nepoberajú tam dôchodok a ani nebudú mať právny nárok na jeho výplatu. Nemajú tam sociálne ani majetkové zázemie na plnohodnotný život. Naopak, obaja mali rodičov na Slovensku, s ktorými tu chceli dožiť. Obaja žijú na Slovensku od roku 1991, sťažovateľ ale pracoval v rámci misie aj v Spojených štátoch amerických. Prvostupňový súd tak v tomto bode dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam, ktoré opieral len o niektoré dôkazy a na ostatné neprihliadal, pričom tieto dôkazy aj nesprávne aplikoval a vyložil. Listinné dôkazy z čias emigrácie totiž nemôžu byť podľa sťažovateľov dôkazom o ich trvalom pobyte v Spojených štátoch amerických pre obdobie počnúc rokom 1992. Prvostupňový súd taktiež nesprávne vyhodnotil skutočnosť, že sťažovateľka nebola

evidovaná v Sociálnej poisťovni, keďže takúto povinnosť nemala. Zároveň neúplne zistil skutkový stav vecí, keď nevykonával navrhnuté dôkazy, ktoré mali prispieť k zisteniu rozhodujúcich skutočností, teda k dokázaniu ich pobytu na území Slovenskej republiky.

Krajský súd nevyhovел odvolaniu sťažovateľov proti napadnutému rozsudku okresného súdu a rozsudkom sp. zn. 4 Co 502/05 z 3. októbra 2007 prvostupňový rozsudok potvrdil. Vo svojej argumentácii vo vzťahu k otázke trvalého pobytu sťažovateľov dodal, že za trvalý pobyt osoby oprávnenej podľa § 3 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb. treba považovať miesto, kde sa táto osoba zdržuje s úmyslom trvalo sa tu zdržiavať. Takýmto miestom je najmä miesto, kde má osoba napr. rodinu, byt či zamestnanie, pričom spravidla je to miesto, kde je prihlásená na trvalý pobyt. Existencia úmyslu osoby trvalo sa zdržiavať na určitom mieste, teda mať tam trvalý pobyt, je daná konkrétnymi okolnosťami prípadu. Pri riešení tejto otázky nemožno vychádzať výlučne z predpisov upravujúcich policajné hlásenie a evidenciu pobytu občanov (zákona č. 135/1982 Zb. o hlásení a evidencii pobytu občanov v znení zákona č. 441/2001 Z. z. a vykonávacej vyhlášky č. 146/1982 Zb.), ale je potrebné prihliadať aj na účel a predmet úpravy zákona č. 87/1991 Zb. Okrem splnenia povinnosti nahlásenia trvalého pobytu v evidencii obyvateľstva pri zisťovaní danosti podmienky trvalého pobytu na území ČSFR treba podľa názoru krajského súdu skúmať, či osoba uplatňujúca zmiernenie následkov majetkových a iných krívd má v úmysle mať trvalý pobyt na území ČSFR, a to s prihliadnutím na všetky rozhodujúce okolnosti prípadu, najmä na jej schopnosti a možnosti tu trvalo žiť, jej sociálne a majetkové pomery v cudzine, rodinné a osobné pomery v tuzemsku a v cudzine v lehote, ktorú má oprávnená osoba na podanie výzvy na vydanie vecí, alebo na podanie žiadosti o finančnú náhradu. V čase uplatnenia reštitučného nároku sťažovateľmi ešte nebolo možné vyvodit' ich jednoznačný úmysel trvalo žiť na území bývalej ČSFR vzhľadom na ich rodinné, sociálne a osobné pomery a u sťažovateľa aj pracovné pomery bližšie uvedené v rozhodnutí súdu prvého stupňa, na ktoré odvolací súd poukázal. Pokiaľ v tomto smere došlo k zmene pomerov u sťažovateľov týkajúcich sa pobytu na území Slovenskej republiky až v priebehu konania, nebola tak podľa názoru krajského súdu splnená jedna zo základných podmienok na vyhovieie ich návrhu.

Krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku ďalej dodal, že v danom prípade si okrem sťažovateľov uplatnili reštitučný nárok i odporcovia F. P. a F. P. Keďže žiadosti sťažovateľov o vydanie nehnuteľností podľa § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. nebolo vyhovené a na základe žiadosti uvedených odporcov (manželov P.) o vydanie nehnuteľností podľa § 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 87/1991 Zb. bola medzi Hlavným mestom Slovenskej republiky Bratislava a týmito odporcami uzavretá 4. októbra 1991 dohoda o vydaní nehnuteľností, mali si sťažovatelia uplatniť svoj nárok na súde podľa § 5 ods. 5 zákona č. 87/1991 Zb. ako osoby, ktorých nároky uplatnené v lehote uvedenej v odseku 2 tohto ustanovenia neboli uspokojené, proti osobám, ktorým sa vec vydala, a to v lehote jedného roka odo dňa účinnosti tohto zákona, teda do 1. apríla 1992. Uplatnenie reštitučného nároku je totiž hmotnoprávnym úkonom, ktorý je potrebné urobiť v prekluzívnej lehote, inak zanikne. Preto, aj keď si sťažovatelia uplatnili svoj nárok u povinnej osoby výzvou v lehote ustanovenej v § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. voči odporcom F. P. a F. P., ktorým bola predmetná nehnuteľnosť vydaná, si svoj nárok v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 87/1991 Zb. v uvedenej prekluzívnej lehote neuplatnili, pretože ho proti nim uplatnili až 2. decembra 1999. Svoj nárok si neuplatnili ani v zmysle § 31 zákona č. 87/1991 Zb., teda do 31. decembra 1992.

Namietaný rozsudok krajského súdu, ako aj postup, ktorý predchádzal jeho vydaniu, rovnako ako aj namietaný rozsudok okresného súdu a jemu prechádzajúci postup napadli sťažovatelia sťažnosťou ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Krajský súd a okresný súd postupovali podľa sťažovateľov v rozpore s čl. 1 ústavy, keďže im bolo ich postupmi narušené aj právo na právnu istotu tým, že všeobecné súde nekonali podľa platného znenia právneho predpisu. Podľa tvrdenia sťažovateľov bolo porušené ich základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, keď súde v rámci spravodlivého súdneho procesu postupovali arbitrárne v rozpore so zákonom. Z tohto dôvodu došlo podľa nich aj k porušeniu ich práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, keď v dôsledku postupu súdov, ktorý je arbitrárny v rozpore so zákonom, nemohli postupom ustanoveným zákonom (vydanie veci v rámci reštitučného konania) nadobudnúť do vlastníctva veci, ktoré by boli ich vlastníctvom (keby povinná osoba a najmä všeobecné súde postupovali v súlade so zákonom). Sťažovatelia súčasne uviedli, že boli nepriamym

spôsobom (právnym výkladom krajského súdu) obmedzovaní aj v práve na slobodu pohybu a pobytu v zmysle čl. 23 ústavy, pretože prvostupňový súd a najmä odvolací súd by ako jediné možné vyhoviecie ich návrhu považoval prípad, keby nepracovali v zahraničí, ale ostali po celý čas súdneho konania na území Slovenskej republiky bez možnosti pohybu do iných krajín.

Okresný súd ani krajský súd podľa sťažovateľov nevykonali dôkazy, ktoré navrhovali, nezaoberali sa dôkazmi predloženými sťažovateľkou týkajúcimi sa jej pobytu na území Slovenskej republiky, vôbec na ne neprihliadali ani ich nijakým spôsobom nevyhodnotili v zmysle § 132 OSP. Odvolací súd sa vôbec nezaoberal žiadosťou sťažovateľov o vypočutie navrhovaných svedkov, na čom sťažovatelia trvali, odvolací súd ani nezdôvodnil, prečo týchto svedkov nevypočul, ani neuviedol, že takýto návrh na dokazovanie zamietá. Taktiež tento súd nepostupoval v súlade s § 157 OSP, keď v odôvodnení rozsudku neuviedol skutočnosti, ktoré vyžaduje predmetné ustanovenie zákona, predovšetkým, akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal navrhnuté dôkazy a prečo skutočnosti tvrdené sťažovateľmi nepovažoval za preukázané, a zároveň nepostupoval tak, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé. V tejto súvislosti poukázali na to, že daný spor trval šesťnásť rokov a bol odôvodnený odvolacím súdom v rozsahu na tri štvrtiny strany.

Odvolací súd považoval podľa sťažovateľov ich úmysel mať trvalý pobyt v Slovenskej republike za nie jednoznačne preukázaný v lehote na podanie výzvy na vydanie veci. Tým tento súd uznal, že existovali skutočnosti, ktoré minimálne čiastočne preukazovali úmysel o pobyte sťažovateľov na území Slovenskej republiky, hoci ich tento súd nepovažoval v tomto období za jednoznačné. Podľa názoru sťažovateľov ale z takéhoto dôvodu nebolo možné zamietnuť ich nárok, najmä, ak sa údajná nejednoznačnosť, podľa subjektívneho názoru súdu, v priebehu súdneho konania úplne odstráni a je zrejme a nenapadnuteľne preukázané, že sťažovatelia spĺňajú podmienku trvalého pobytu. Odvolací súd mal v prípade pochybností rozhodnúť v prospech sťažovateľov, a to i len minimálne procesne tým, aby bola táto nejednoznačnosť odstránená vykonaním ďalších dôkazov a aby bol skutkový stav riadne objasnený, a nie ponechaný v nejednoznačnosti. Obzvlášť v konaniach o mimosúdnych rehabilitáciách, ktoré sledujú odstránenie krívd spôsobených

v minulosti v období totalitného režimu štátom, je v súlade s ich účelom nutné netrvať na formálnom prístupe a poskytnúť priestor na ujasnenie si často veľmi obtiažne zistiteľných vzťahov či už k veci, ktorá sa žiada vydať, alebo k oprávnenej osobe, ktorá vec žiada vydať. Závery krajského súdu sú preto podľa sťažovateľov v rozpore s právnym poriadkom a sú zjavne neodôvodnené, pričom majú za následok porušenie ich označených práv.

Napokon sťažovatelia považovali za zásah do ich základných práv skutočnosť, že ani odvolací súd, ani súd prvého stupňa sa nezaoberali otázkou neplatnosti právnych úkonov (dohody o vydaní nehnuteľností manželom P. a na ňu nadväzujúcej darovacej zmluvy) a súčasne odmietli prihliadnúť na absolútnu neplatnosť právneho úkonu, na ktorú musia súdy prihliadať z právnej povinnosti bez akéhokoľvek upozornenia. Súd prvého stupňa sa odmietol touto otázkou zaoberať s odôvodnením, že sťažovatelia nemajú na takomto určení naliehavý právny záujem. Odvolací súd tak učinil bez akéhokoľvek ďalšieho odôvodnenia. Naliehavý právny záujem pritom sťažovatelia považovali za preukázaný tým, že predmetnými právnymi úkonmi boli priamo dotknutí, pretože sa týkali nehnuteľností, o vydanie ktorých v rámci reštitučného konania žiadali a ktoré boli predmetom už začatého súdneho konania, ktorého boli účastníkmi. Zároveň v prípade určenia neplatnosti týchto úkonov by musel súd v rámci podanej žaloby o vydanie veci rozhodnúť o ich reštitučnej žiadosti, pretože sťažovatelia preukázali, že sú oprávnenými osobami v zmysle § 3 zákona č. 87/1991 Zb. Sťažovatelia taktiež považujú za preukázané, že v zmysle § 9 zákona č. 87/1991 Zb. bola dohoda o vydaní nehnuteľností zo 4. októbra 1991, ako aj následná darovacia zmluva z 11. novembra 1993 neplatnými právnymi úkonmi. Tým, že oba súdy rozhodujúce vo veci ignorovali absolútnu neplatnosť týchto právnych úkonov, konali arbitrárne a z ústavného hľadiska neospravedliteľne, pričom toto konanie malo za následok porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhali aj priznania primeraného finančného zadosťučinenia. V tejto súvislosti uvádzajú, že potom, ako im súdy v predchádzajúcom režime odňali ich vlastníctvo, nemali svoje vlastné obydlie a po návrate z krátkej emigrácie boli nútení riešiť si svoju bytovú otázku inými spôsobmi, pričom na rozhodnutie súdov

čakali 16 rokov. Vzhľadom na rozhodnutie súdov spôsobom, ktorý porušil ich základné práva a slobody, ostáva tento stav nezmenený a naďalej zasahuje do ich oprávnených záujmov. Poukazujúc na porušenie svojich práv, ich obmedzenie vo výkone práv a arbitrárne – nesprávne rozhodovanie súdov – považujú sťažovatelia sumu 200 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie za nemajetkovú ujmu, ktorá im vznikla.

II.

Priebeh konania pred ústavným súdom

Ústavný súd vyzval krajský súd a okresný súd na vyjadrenie sa k predmetnej sťažnosti. Krajský súd vo svojom vyjadrení z 12. mája 2008 a okresný súd vo svojom vyjadrení z 13. mája 2008 v podstate zhrnuli právne závery obsiahnuté v napadnutých rozhodnutiach. Taktiež sťažovatelia v stanovisku z 30. októbra 2008 v reakcii na uvedené vyjadrenia zopakovali časť argumentácie obsiahnutej v sťažnosti.

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 334/2010-41 zo 16. septembra 2010 ju v časti smerujúcej proti namietanému porušeniu označených práv sťažovateľov rozsudkom krajského súdu sp. zn. 4 Co 502/05 z 3. októbra 2007 a postupu, ktorý jeho vydaniu predchádzal, prijal na ďalšie konanie. Vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

Na výzvu ústavného súdu po čiastočnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie podľa § 29 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) krajský súd vo vyjadrení z 29. septembra 2009 uviedol, že nepovažuje za potrebné doplniť svoje pôvodné vyjadrenie z 12. mája 2008, a zároveň oznámil, že netrvá na ústnom prerokovaní sťažnosti.

Právna zástupkyňa sťažovateľov na výzvu ústavného súdu vo vyjadrení, ktoré mu bolo doručené 18. októbra 2008, súhlasila s upustením od verejného pojednávania pri meritórnom prerokovaní sťažnosti a zároveň uviedla, že k veci nemá čo dodať, keďže „*všetky dôvody, pre ktoré sme sťažnosť Ústavnému súdu podali, sme v sťažnosti uviedli*“.

Ústavný súd preto podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde prerokoval túto vec na neverejnom zasadnutí zastávajúc názor, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Vlastné posúdenie sťažnosti

Podstatou predmetnej sťažnosti je nesúhlas sťažovateľov so skutkovým a právnym hodnotením všeobecných súdov, a to najmä so záverom, podľa ktorého nemali v dobe uplatnenia nároku na vydanie predmetných nehnuteľností trvalý pobyt na území ČSFR v zmysle § 3 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb., ako aj ich nesúhlas so súvisiacim postupom týchto súdov, ktoré nevykonali a nezaoberali sa nimi navrhnutými dôkazmi a nedostatočným spôsobom zdôvodnili svoje skutkové a právne závery. Ďalej sťažnosť smeruje proti právnym záverom všeobecných súdov, ktoré odmietli prihliadnuť na námietku sťažovateľov týkajúcu sa absolútnej neplatnosti dohody o vydaní sporných nehnuteľností zo 4. októbra 1991 a darovacej zmluvy z 11. novembra 1993 bez toho, aby svoje rozhodnutie dostatočným spôsobom odôvodnili.

Ústavný súd vo všeobecnej rovine konštatuje, že nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomocí všeobecných súdov (porov. napr. I. ÚS 19/02) a jeho právomoc v konaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy sa obmedzuje na rozhodovanie o tom, či boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Ani v tomto prípade ale nejde o výlučnú právomoc ústavného súdu. Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je pritom založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy, III. ÚS 332/09). Pokiaľ teda ústavný súd rozhoduje o sťažnosti smerujúcej proti rozhodnutiu všeobecného súdu, je oprávnený preskúmať len to, či v konaní, ktoré rozhodnutiu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody.

III.A Namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Jadrom argumentácie sťažovateľov bolo namietané porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Podľa tohto ustanovenia sa môže každý domáhať zákonom uvedeným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde...

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo... prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Z uvedených práv vyplývajú podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu požiadavky na postup všeobecných súdov aj ich rozhodnutie.

V tejto súvislosti ústavný súd zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať v ústavnom a zákonnom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci. Jedným zo súvisiacich princípov, ktorý je súčasťou práva na súdnu ochranu a slúži na vylúčenie ľubovôle pri rozhodovaní, je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť. Na úrovni zákona nachádza tento princíp svoj výraz v § 132 a § 157 OSP (porov. I. ÚS 243/07, III. ÚS 332/09). Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí podľa § 157 ods. 2 OSP vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Dôkazy nestačí len vykonať, ale treba ich tiež náležite vyhodnotiť, čiže posúdiť ich vierohodnosť a relevantnosť pre záväzné vyriešenie sporu. Súdny pritom v občianskom súdnom procese uplatňujú zásadu voľného hodnotenia dôkazov, ktorá je vyjadrená v § 132 OSP, podľa ktorého súd hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti. Starostlivo pritom prihliada na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Súd je povinný vyhodnotiť všetky vykonané dôkazy bez ohľadu na to, či potvrdzujú, alebo vyvracajú tvrdenia účastníkov, a musí sa oprieť tiež o zásady formálnej logiky. Súd je totiž pri hodnotení dôkazov viazaný skutkovým stavom veci, a teda nie je prípustný eklektický a neopodstatnený výber dôkazov smerujúci k jednostranným záverom. Zásada voľného

hodnotenia dôkazov je limitovaná požiadavkou nadväznosti medzi skutkovými zisteniami súdu získanými v procese dokazovania, úvahami súdu v procese hodnotenia dôkazov a jeho právnymi závermi (porov. III. ÚS 332/09).

Ako už bolo uvedené, skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len z hľadiska prípadného porušenia základného práva alebo slobody. Ústavný súd v tejto súvislosti opakovane uviedol, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (napr. II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/01). K porušeniu základného práva na súdnu ochranu by v tejto súvislosti došlo predovšetkým vtedy, ak by rozhodnutie všeobecného súdu bolo arbitrárne, a teda prejavom zjavnej svojvôle pri výklade a aplikácii právnej normy, ak by výrok rozhodnutia nebol v súlade s priebehom konania alebo ak by rozhodnutie nebolo dostatočne odôvodnené (porov. IV. ÚS 102/08). Tieto všeobecné východiská sú rozhodné i pre posúdenie namietaného porušenia základného práva.

Sťažovatelia namietali nesprávnosť právneho záveru krajského súdu, podľa ktorého nespĺňali podmienku trvalého pobytu na území bývalej ČSFR podľa § 3 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb. Všeobecné súdy podľa ich názoru nielenže nesprávne vyhodnotili vykonané dôkazy, ale zároveň odmietli vykonať ďalšie dôkazy, ktoré mohli mať význam pre rozhodnutie vo veci samotnej.

Krajský súd v napadnutom rozhodnutí vo vzťahu k podmienke trvalého pobytu uviedol, že *„v čase uplatnenia reštitučného nároku navrhovateľmi ešte nebolo možné vyvodiť ich jednoznačný úmysel trvalo žiť na území býv. ČSFR... a keď až v priebehu konania došlo v tomto smere u nich k zmene pomerov týkajúcich sa pobytu na území SR, nebola splnená jedna zo základných podmienok pre vyhovie návrhu“*. Posúdenie úmyslu trvalo žiť na území bývalej ČSFR malo svoj základ v ustálenej judikatúre všeobecných súdov, podľa ktorej za trvalý pobyt v zmysle uvedeného ustanovenia *„treba považovať miesto, kde sa táto osoba zdržuje s úmyslom trvalo sa tu zdržiavať. Takýmto miestom je*

najmä miesto, kde má osoba rodinu, byt, zamestnanie a pod. Spravidla je to miesto, kde je prihlásená k trvalému pobytu. Existencia úmyslu osoby trvalo sa zdržiavať na určitom mieste (mať tam trvalý pobyt) je daná konkrétnymi okolnosťami prípadu. Pri riešení tejto otázky nie je možné vychádzať výlučne z predpisov upravujúcich policajné hlásenie a evidenciu občanov..., ale je potrebné prihliadnúť aj na účel a predmet úpravy zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov.“. Pri vymedzení pojmu oprávnená osoba vychádzal zákonodarca podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) „zo zámeru odškodniť predovšetkým štátnych občanov ČSFR, ktorí majú trvalý pobyt na jej území, pričom umožnil previesť úpravu občianstva a získanie trvalého pobytu na území ČSFR v lehote, ktorú má oprávnená osoba na podanie výzvy na vydanie vecí, alebo na podanie žiadosti o finančnú náhradu... Pri zisťovaní danosti podmienky trvalého pobytu na území ČSFR treba okrem splnenia povinnosti nahlásenia trvalého pobytu v evidencii obyvateľstva skúmať, či osoba uplatňujúca zmiernenie následkov majetkových a iných krívd má v úmysle mať trvalý pobyt na území ČSFR, a to s prihliadnutím na všetky rozhodujúce okolnosti prípadu, najmä na jej schopnosti a možnosti tu trvalo žiť, jej sociálne a majetkové pomery v cudzine, rodinné a osobné pomery v tuzemsku a v cudzine a pod. Podstatným dôkazom v tomto smere je nepochybne osobný výsluch osoby, uplatňujúcej zmiernenie následkov krívd.“ (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 114/92 z 22. decembra 1992 uverejnený v Zbierke súdnych rozhodnutí pod č. 2/1994).

Ústavný súd konštatuje, že samotná skutočnosť, že namietané rozhodnutie krajského súdu má svoj základ v ustálenej judikatúre všeobecných súdov vrátane najvyššieho súdu, nezbavuje všeobecné súdy povinnosti chrániť základné práva účastníkov konania pri výklade a aplikácii právnych noriem, ktoré dopadajú na ich vec. Uvedené sa premieta aj do otázky výkladu podmienky trvalého pobytu podľa § 3 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb. Z ustálenej judikatúry všeobecných súdov síce plynie, že pojem trvalý pobyt nemožno redukovať len na jeho evidenciu podľa znenia zákona o hlásení a evidencii obyvateľstva platného a účinného v relevantnom čase. Vo vzťahu k materiálnej časti tohto pojmu, ktorá predpokladá úmysel oprávnenej osoby trvale bývať na území vtedajšej ČSFR, však nemožno odkázať len na záver, že „predovšetkým túto stránku pojmu trvalý pobyt mal

zákonodarca na mysli“, ako to urobil okresný súd, a ktorého interpretáciu pojmu trvalý pobyt krajský súd v podstate bezvýhradne akceptoval. S ohľadom na význam podmienky trvalého pobytu na sťažovateľmi uplatnený nárok totiž nestačí len odkázať na predpokladaný subjektívny úmysel zákonodarcu, ako to fakticky urobil i najvyšší súd v citovanom rozsudku, ale je nevyhnutné takúto interpretáciu presvedčivo odôvodniť formou prípustných a všeobecne uznávaných interpretačných metód. Túto požiadavku pritom zdôrazňuje skutočnosť, že súdmi akceptovaný výklad podmienky presahujúci inštitút trvalého pobytu v zmysle vtedy účinného zákona o hlásení a evidencii obyvateľstva nebolo možné považovať za zjavný a navyše bol vyslovený najvyšším súdom až v období, keď už sťažovatelia nemohli žiadnym spôsobom ovplyvniť, či takto interpretovaná podmienka bude, alebo nebude v ich prípade splnená.

Samotná podmienka „skutočného“ trvalého pobytu, resp. úmyslu trvale žiť na území vtedajšej ČSFR, nie je predmetom tohto konania pred ústavným súdom a ani sťažovatelia priamo nespochybňujú jej výklad. Premieta sa ale do právneho postavenia sťažovateľov, a to predovšetkým v oblasti, do ktorej smerujú aj ich ústavnoprávne námietky. I v tomto prípade preto výklad i aplikácia uvedených predpisov zo strany všeobecných súdov musí vychádzať a sledovať hlavný účel predmetného reštitučného predpisu, ktorým je zmiernenie následkov niektorých majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v období rokov 1948 až 1989, a všeobecné súdy svojím postupom nesmú znemožňovať uplatnenie príslušných reštitučných nárokov.

Pokiaľ ide o sťažovateľa, okresný súd vychádzal podľa odôvodnenia svojho rozhodnutia z listinných dokladov, z ktorých vyplynulo, že vykonával prácu kresťanského psychológa (poradcu), ďalej z listinnej korešpondencie týkajúcej sa žiadosti o získanie vysielacej licencie, skutočnosti, že sťažovateľ nebol evidovaný v Sociálnej poisťovni a že si v obchodnom registri uvádzal adresu bydliska v Spojených štátoch amerických. V prípade sťažovateľky okresný súd uviedol skutočnosť, že bola evidovaná v Sociálnej poisťovni až od 16. apríla 2003, dokonca ako jediný dôkaz. Uvedené skutočnosti okresný súd vyhodnotil v súvislosti s tým, že sťažovatelia v roku 1989 emigrovali do Spojených štátov amerických, kde sa zároveň v následnej dobe zdržiavali. Krajský súd pri vyvodení záveru o nemožnosti preukázania jednoznačného úmyslu sťažovateľov (v čase uplatnenia nároku)

trvalo žiť na území bývalej ČSFR v podstate len odkázal na právne závery okresného súdu, pričom sa ďalej nezaoberal v odvolaní obsiahnutou argumentáciou sťažovateľov.

Ústavný súd už vo svojej doterajšej judikatúre zdôraznil, že posudzovanie tak subjektívnej veci, akou je úmysel trvale sa zdržiavať na území bývalej ČSFR, nemôže byť založené len na dôkazoch formálneho charakteru (porov. III. ÚS 346/09). V tejto súvislosti dodáva, že uvedenie adresy v Spojených štátoch amerických v korešpondencii so štátnymi orgánmi Slovenskej republiky, ktorá predchádzala účinnosti zákona č. 87/1991 Zb., môže mať v danej veci len nepriamu výpovednú hodnotu. To platí obzvlášť v situácii, keď obaja sťažovatelia boli emigrantmi, a je zrejmé, že v Spojených štátoch amerických predtým pobývali. Nepriamu výpovednú hodnotu mala taktiež skutočnosť, že sťažovateľ nebol evidovaný v Sociálnej poisťovni, pretože táto evidencia nebola viazaná ani na štátne občianstvo, ani na trvalý pobyt. Vyplýva z nej totiž len, že sťažovateľ nevykonával zamestnanie na území Slovenskej republiky, čo ale nebolo v danej veci sporné.

Z hľadiska argumentácie všeobecných súdov tak bolo základným argumentom pre právny záver o nesplnení podmienky trvalého pobytu, že sťažovateľ vykonával v relevantnom období činnosť kresťanského psychológa na území Spojených štátov amerických. Ústavný súd v tejto súvislosti poznamenáva, že samotná skutočnosť, že sťažovateľ dlhodobo vykonával túto činnosť v zahraničí práve v relevantnom období, keď bolo možné výzvou uplatniť reštitučný nárok, neznamená automaticky záver o tom, že sťažovateľ nespĺňal podmienku trvalého pobytu v zmysle, akým bol tento pojem interpretovaný zo strany všeobecných súdov. Bolo vecou sťažovateľa, aby sa slobodne rozhodol, či chce vykonávať zamestnanie v zahraničí alebo či sa tam chce zdržovať z akéhokoľvek iného dôvodu a na akúkoľvek dobu. Výklad, ktorý by podmienil existenciu predmetného reštitučného nároku prítomnosťou na území bývalej ČSFR v určitom období, by viedol k paradoxnej situácii, keď nárok, účelom ktorého je odstránenie krivdy spôsobenej v dôsledku zákazu slobodne opustiť republiku, by bol podmienený práve požiadavkou smerujúcou k neuplatňovaniu tejto slobody. Takýto výklad pritom s ohľadom na čl. 14 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ktorý bol súčasťou československého práva v dobe prijatia zákona č. 87/1991 Zb., nemožno považovať za zjavnú vôľu zákonodarcu a už vôbec ho nemožno akceptovať rešpektujúc čl. 23 ústavy. Zároveň by

takýto výklad znamenal nerovné postavenie medzi dvoma skupinami občanov s evidovaným trvalým pobytom vymedzených podľa toho, či v relevantnom období boli fakticky prítomní na území ČSFR. Takéto kritérium rozlišovania pritom nemožno považovať za relevantný dôvod na odopretie reštitučného nároku, pretože vo vzťahu k tomuto nároku nemá žiadnu vecnú súvislosť. Podmienkou evidencie trvalého pobytu pritom nebol a nie je faktický pobyt v určitom čase na území ČSFR, resp. Slovenskej republiky.

Ani všeobecné sudy v tejto súvislosti netvrdili vo všeobecnej rovine, že oprávnená osoba nemohla vykonávať zamestnanie v zahraničí alebo sa tam zdržiavať. Podľa nich totiž bolo dôležité subjektívne hľadisko, teda úmysel trvale žiť na území ČSFR, a to i v prípade, ak by k návratu alebo stálemu zdržiavaniu sa malo dôjsť až v dobe, ktorá by presahovala zákonom ustanovenú dobu na uplatnenie reštitučného nároku. Samotný fakt výkonu činnosti kresťanského psychológa v Spojených štátoch amerických tak sám osebe nebol dostatočný na posúdenie úmyslu sťažovateľa, či mieni trvale žiť na území ČSFR, alebo nie. Pokiaľ pritom všeobecné sudy odôvodnili svoj záver najmä poukazom na túto skutočnosť bez toho, aby svoj záver podporili v odôvodnení svojho rozhodnutia ďalšími skutočnosťami a vysporiadali sa tak s relevantnou argumentáciou sťažovateľov, tak tým v podstate aplikovali § 3 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb. uvedeným neprípustným spôsobom, podľa ktorého by podmienka trvalého pobytu znamenala súčasne faktický pobyt sťažovateľov na území ČSFR.

Na tomto závere v kontexte odôvodnenia všeobecných súdov nič nemení ani to, že sťažovateľ mal v obchodnom registri uvedené ako svoje bydlisko adresu v Spojených štátoch amerických, pretože tento zápis taktiež nemusí vypovedať o skutočnom pobyte sťažovateľa ani o jeho úmysle trvale žiť na území určitého štátu. I vo vzťahu k dĺžke zápisu je pritom významné, že úmysel trvale žiť na území ČSFR sa skúma vo vzťahu k obdobiu, keď sťažovateľ mohol uplatniť svoj reštitučný nárok, a prípadná neskoršia zmena tohto úmyslu nemala na vznik a trvanie reštitučného nároku žiadne účinky.

Uvedené nedostatky sa týkali odôvodnenia právneho postavenia sťažovateľa. V prípade sťažovateľky bol záver všeobecných súdov odôvodnený len jedinou

skutočnosťou, a to, že až do roku 2003 nebola evidovaná v Sociálnej poisťovni, z čoho jej úmysel, kde by chcela trvale žiť, nijakým spôsobom nevyplýva.

Ústavný súd uvádza, že nie je oprávnený zasahovať do voľného uváženia všeobecných súdov pri hodnotení dôkazov, ktoré boli navrhnuté a vykonané v rámci príslušného súdneho konania. V danej veci však všeobecné súdy postavili svoje závery na skutočnostiach, z ktorých bolo možné len nepriamo a neúplne dovodiť úmysel sťažovateľa o jeho úmysle trvale žiť na území ČSFR. Sťažovatelia pritom námietky smerujúce k tomu, že okresný súd nevykonal navrhované dôkazy smerujúce k preukázaniu ich uvedeného úmyslu, uplatnili v odvolaní proti rozsudku okresného súdu. V rámci konania pred odvolacím súdom ich právna zástupkyňa v celom rozsahu zotrvala na písomne podanom odvolaní. Pokiaľ krajský súd za týchto okolností tieto dôkazy nevykonal a nevyhodnotil a ani sa nezaoberal tvrdeniami sťažovateľov, ktoré smerovali proti skutkovým a právnym záverom okresného súdu bez toho, aby tento svoj postup akýmkoľvek spôsobom odôvodnil, dopustil sa svojím postupom porušenia § 132 i § 157 OSP, ktoré podľa názoru ústavného súdu v danom prípade súčasne predstavuje porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Krajský súd s ohľadom na svoj záver o tom, že sťažovatelia nie sú oprávnenými osobami podľa § 3 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb., sa ďalej súčasne zaoberal otázkou, či sťažovatelia riadne uplatnili svoj prípadný nárok na vydanie nehnuteľností. Ústavný súd v tejto súvislosti dodáva, že rozhodnutie krajského súdu nemožno považovať za dostatočne odôvodnené ani v tomto bode, pretože sa vôbec nezaoberal s uplatnenými námietkami sťažovateľov vo vzťahu k absolútnej neplatnosti dohody o vydaní nehnuteľností manželom P. (v namietanom konaní v postavení odporcov v 5. a 6. rade).

Posúdenie otázky absolútnej neplatnosti dohody o vydaní nehnuteľností zo 4. októbra 1991 bolo s ohľadom na predmet konania významné, pretože na ňom závisel právny záver, či bola reštitučná žiadosť sťažovateľov uplatnená voči povinnej osobe. Krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku uviedol, že sťažovatelia si mali svoj nárok uplatniť voči účastníkom manželom P., pretože im bola vydaná vec. Takýto postup by mal svoje opodstatnenie len v prípade, že uvedená dohoda o vydaní nehnuteľností bola platná. Jednou

z podmienok na podanie návrhu podľa § 5 ods. 5 zákona č. 87/1991 Zb. totiž je, že osobe, voči ktorej by musel byť nárok uplatnený, boli vydané predmetné nehnuteľnosti, teda že došlo k uzavretiu platnej dohody o ich vydaní. Predpokladom platnosti takejto dohody je splnenie materiálnych podmienok na jej uzavretie, a teda aj existencia reštitučného nároku osoby, ktorej má byť nehnuteľnosť vydaná. Nedostatok tohto dôvodu totiž vedie k neplatnosti takejto dohody, a to absolútnej neplatnosti podľa § 39 Občianskeho zákonníka, pokiaľ by nešlo o prípad relatívnej neplatnosti podľa § 40a Občianskeho zákonníka. Z hľadiska argumentácie obsiahnutej v sťažnosti nie je rozhodné, že sťažovatelia uviedli ako dôvod takejto neplatnosti § 9 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb., hoci ten sa vzťahuje len na ostatné prevody dotknutého majetku, nie však na vydanie samotné. Je teda zřejmé, že platnosť predmetnej dohody o vydaní nehnuteľností mala byť v konaní pred všeobecnými súdmi posúdená ako prejudiciálna otázka, pretože od nej závisel výsledok súdneho konania.

Ústavný súd v tejto súvislosti nemohol opomenúť aj vzájomný vzťah reštitučných nárokov sťažovateľov a manželov P. Sťažovatelia opierali svoj nárok o § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. Ako už bolo uvedené, podľa tohto ustanovenia sa povinnosť vydať vec vzťahuje na tie prípady, keď v rozhodnom období prešla vec na štát na základe súdneho rozhodnutia, ktorým sa vyhlásila za neplatnú zmluva o prevode majetku, ktorou občan pred odchodom do cudziny previedol vec na iného, ak dôvodom neplatnosti bolo opustenie republiky. Zákon pritom ďalej výslovne ustanovuje, že v tomto prípade nie je osobou oprávnenou pôvodný vlastník veci, ale nadobúdateľ podľa uvedenej zmluvy, a to aj pokiaľ nenadobudla účinnosť. Predmetný reštitučný dôvod totiž smeroval práve vo vzťahu ku krivde, ktorá postihla nadobúdateľa z takej zmluvy. Práve ten bol totiž sankcionovaný zo strany verejnej moci vyhlásením zmluvy za neplatnú z dôvodu súvisiaceho s tým, že pôvodný vlastník opustil republiku, čím sa podľa vtedajšieho práva dopustil protiprávneho konania. Uvedený dôvod takéhoto postihu, ktorý bol síce založený na občianskoprávnej báze, je neprijateľný z hľadiska hodnotového rámca slovenského práva, a to s ohľadom na slobodu pohybu a právo každého opustiť Slovenskú republiku podľa čl. 23 ústavy a čl. 14 Listiny základných práv a slobôd, čo zákonodarca vyjadril práve formuláciou uvedeného reštitučného dôvodu.

Pokiaľ manželia P. uplatnili reštitučný nárok podľa § 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 87/1991 Zb. z dôvodu, že predmetné nehnuteľnosti prešli na štát podľa § 453a Občianskeho zákonníka (bez ohľadu na to, že toto ustanovenie bolo účinné až od 1. apríla 1983, teda až potom, ako im bol uložený trest prepadnutia majetku), tak odôvodnenosť tohto reštitučného nároku logicky predpokladá, že kúpnopredajné zmluvy z 11. novembra 1976 boli neplatné, pričom dôvod neplatnosti nebol totožný s tým, ktorý je uvedený v § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. Toto ustanovenie totiž v prípade uvedeného dôvodu neplatnosti zmluvy o prevode majetku vylučuje reštitučný nárok pôvodných vlastníkov, pretože títo dobrovoľne previedli svoje vlastnícke právo na nadobúdateľov (sťažovateľov). Vo vzťahu k predmetným nehnuteľnostiam tak nemohol súčasne existovať reštitučný nárok sťažovateľov podľa § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb. a manželov P. podľa § 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 87/1991 Zb. Za týchto okolností teda nemožno sťažovateľom vytknúť, že sa v predmetnom konaní pred všeobecnými súdmi domáhali vydania nehnuteľností od povinnej osoby podľa § 5 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb., pretože nimi uplatnený reštitučný dôvod vylučoval svoje uplatnenie podľa § 5 ods. 5 zákona č. 87/1991 Zb.

Všeobecné súdy mali v danej veci riadne posúdiť otázku platnosti dohody o vydaní nehnuteľností zo 4. októbra 1991, a teda súčasne aj to, či dôvody prechodu predmetných nehnuteľností na štát možno podriaadiť pod reštitučný dôvod podľa § 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 87/1991 Zb., t. j. dôvodnosť uplatneného nároku manželov P., alebo pod reštitučný dôvod podľa § 6 ods. 1 písm. f) uvedeného zákona, a tým dôvodnosť nároku sťažovateľov. Na toto posúdenie pritom nemôže byť dostatočná len skutočnosť, že obvodný súd v rozsudku zo 16. februára 1989 vyslovil, že vlastníctvo predmetných nehnuteľností pripadá štátu na základe § 453a Občianskeho zákonníka, pretože rozhodujúcou skutočnosťou bolo, z akého dôvodu bola vyslovená neplatnosť kúpnopredajných zmlúv medzi manželmi P. a sťažovateľmi. Ak by tento dôvod bol subsumovateľný pod reštitučný dôvod podľa § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 87/1991 Zb., otázka právneho základu, na základe ktorého prešlo po vyslovení neplatnosti zmluvy vlastnícke právo pôvodných vlastníkov na štát, by v danej veci nebola viac podstatná.

Podľa napadnutého rozsudku krajského súdu sťažovatelia neuplatnili reštitučný nárok na súde včas podľa § 5 ods. 5 zákona č. 87/1991 Zb. voči manželom P. ako osobám, ktorým boli vydané predmetné nehnuteľnosti. Z rozhodnutia možno prezumovať, že krajský súd nepovažoval otázku platnosti vydania predmetných nehnuteľností na základe dohody zo 4. októbra 1991 za spornú. Krajský súd sa pritom žiadnym spôsobom nezaoberal otázkou platnosti uvedenej dohody, a to napriek tomu, že táto otázka bola pre posúdenie veci kľúčová a sťažovatelia uviedli vo svojich podaniach rozsiahlu argumentáciu, v ktorej jej platnosť spochybňovali. Ústavný súd preto dospel k záveru, že nedostatočné odôvodnenie právnych záverov krajského súdu i v tomto bode viedlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd konštatuje, že vo svojej ustálenej judikatúre viackrát poukázal na vzťah tohto ustanovenia k čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavodarca vyjadril formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (napr. II. ÚS 71/97, III. ÚS 279/09). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07), a tak ústavný súd vyslovil i porušenie práva sťažovateľov na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.B K namietanému porušeniu práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a základných práv na slobodu pohybu a pobytu podľa čl. 23 ústavy

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti tvrdili, že postupom všeobecných súdov, ktorý bol arbitrárny a v rozpore so zákonom, nedošlo k vydaniu vecí v rámci reštitučného konania, a tým sa nemohli domôcť vecí, ktoré boli ich vlastníctvom. Tento postup všeobecných súdov predstavoval podľa sťažovateľov porušenie ich práva na majetok podľa čl. 20 ústavy.

Vo vzťahu k ostatnému namietanému porušeniu základného práva na slobodu pohybu a pobytu podľa čl. 23 ústavy sťažovatelia uvádzajú, že odvolací súd by vyhovel ich návrhu len v prípade, keby nepracovali v zahraničí, ale ostali po celý čas súdneho konania na území Slovenskej republiky bez možnosti pohybu do iných krajín. Tvrdené porušenie sa tak týka práva slobodne opustiť územie Slovenskej republiky v zmysle čl. 23 ods. 2 ústavy.

Pretože ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd napadnutým rozsudkom porušil základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ktorý zároveň zrušil, otvára sa po vrátení veci na ďalšie konanie podľa názoru ústavného súdu priestor na to, aby sa krajský súd sám (aj v súčinnosti s účastníkmi konania) vyrovnal s ochranou označených základných práv hmotného charakteru. V ďalšom konaní bude navyše krajský súd viazaný záväzným právnym názorom ústavného súdu. Ústavný súd preto sťažnosti v časti, v ktorej sa sťažovatelia domáhali vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 23 ústavy, nevyhovel uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv účastníkov konania pred ochranou v konaní pred ústavným súdom.

Vzhľadom na okolnosti danej veci navyše v tomto štádiu napadnutého konania by bol podľa názoru ústavného súdu záver o tom, že došlo aj k porušeniu základných práv sťažovateľov podľa označených článkov ústavy, predčasný.

III.C K namietanému porušeniu čl. 1 ods. 1 ústavy

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti tvrdili, že v dôsledku postupu všeobecných súdov došlo k porušeniu ich práva na právnu istotu konajúc podľa platného znenia právneho predpisu vyplývajúceho zo zásady právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy. Ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na evidentnú a nespochybniteľnú spojitosť čl. 46 ods. 1 ústavy s ústavnými princípmi vyjadrenými v čl. 1 ods. 1 ústavy nepovažoval za potrebné výslovne uviesť vo výrokovej časti tohto nálezu, že k porušeniu základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu došlo v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, keďže už v samotnom deklarovaní porušenia tohto základného práva je táto skutočnosť nepochybne implicitne obsiahnutá (II. ÚS 410/06). Z tohto dôvodu sťažnosti v tejto časti ústavný súd nevyhovel (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

IV. Záver

Ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, rozhodnutie, ktorým bolo porušené základné právo, zruší (§ 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a môže vec vrátiť na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. V danom prípade na ochranu základného práva sťažovateľov bolo potrebné nielen rozsudok krajského súdu sp. zn. 4 Co 502/05 3. októbra 2007, ktorým bol potvrdený rozsudok okresného súdu sp. zn. 10 C 269/91 zo 7. marca 2005, zrušiť, ale aj vrátiť vec na ďalšie konanie, v ktorom krajský súd bude pokračovať v odvolacom konaní. V ďalšom postupe je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v časti III.A až III.C tohto rozhodnutia (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa čl. 127 ods. 1 ústavy boli porušené, finančné zadosťučinenie.

Sťažovatelia žiadali aj o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 200 000 Sk z dôvodov uvedených a vysvetlených v sťažnosti, a to najmä vzhľadom na porušenie ich práv, „*obmedzenie vo výkone ich práv, arbitrárne nesprávne rozhodovanie súdov*“.

Z citovaného textu ústavy a zákona o ústavnom súde vyplýva, že toto zadosťučinenie sa môže, ale nemusí priznať. Ústavný súd je toho názoru, že priznanie finančného zadosťučinenia je namieste predovšetkým vtedy, keď nemožno dosiahnuť a dovŕšiť ochranu porušeného základného práva iným ako ústavou a zákonom upraveným spôsobom, a tiež vtedy, ak bola sťažovateľom neústavným postupom alebo rozhodnutím spôsobená reálna ujma. Podľa názoru ústavného súdu je v danom prípade ochrana práv sťažovateľov, ktorých sa touto sťažnosťou domáhali, účinne poskytnutá tým, že ústavný súd napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, a na jej dovŕšenie postačujú v tomto konaní vyslovené a pre krajský súd záväzné právne názory ústavného súdu. Ústavný súd

preto sťažovateľom požadované finančné zadost'učinenie nepriznal (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

V.

Úhrada trov konania

Podľa čl. 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd priznal úspešným sťažovateľom úhradu trov konania, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom AK G..., spol. s r. o., B., ktoré si ich právna zástupkyňa vyčíslila v sume 247,25 € (7 448,60 Sk).

Ústavný súd zistil, že táto suma je nižšia, ako by sťažovateľom prislúchala podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov], a preto im priznal úhradu trov konania v nimi požadovanej sume.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. októbra 2010